

ترجمه، نقد و تحليل
القرآن و الشعر

مولف: دکتر دلال عباسی

مترجمان:

محمد تقی زندوکیلی

استادیار دانشگاه سیستان و بلوچستان

مرضیه قاسمیان

سرشناسه: زندوکیلی، محمدتقی، ۱۳۴۷

عنوان و نام پدیدآور: ترجمه، نقد و تحلیل القرآن و الشعر / مولف: دلال عباس / مترجمان: محمدتقی

زندوکیلی، مرضیه قاسمیان

مشخصات نشر: زاهدان، دانشگاه سیستان و بلوچستان، ۱۳۹۷

مشخصات ظاهری: ۴۸۸ ص، وزیری.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۱۴۵-۷۷-۹

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه، ص ۴۸۳-۴۸۸، همچنین به صورت زیرنویس

موضوع: قرآن - مسائل ادبی - شاعران در قرآن - قرآن در ادبیات فارسی - شعر - جنبه های قرآنی

شناسه افزوده: قاسمیان، مرضیه، ۱۳۶۲

شناسه افزوده: عباس، دلال، ۱۹۴۷

شناسه افزوده: دانشگاه سیستان و بلوچستان

شناسه افزوده: University of Sistan and Baluchestan

رده بندی کنگره: ۴۰۴۲۲۴/۱۲۹۷ ق ۴/۸/۸۴ BP

رده بندی دیوبی: ۳۷/۱۵۳

شماره کتابشناسی ملی: ۹۴۶۶

ناشر: انتشارات دانشگاه سیستان و بلوچستان

ترجمه، نقد و تحلیل القرآن و الشعر

مترجمان: دکتر محمدتقی زندوکیلی / مرضیه قاسمیان

چاپ: چاپخانه المهدی دانشگاه سیستان و بلوچستان

نوبت چاپ: اول، ۹۷، قیمت: ۴۱۰۰۰ تومان، شمارگان: ۱۰۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۱۴۵-۷۷-۹

تمام حقوق چاپ و نشر این اثر طبق قرارداد محفوظ است، هرگونه چاپ و تکثیر از محتویات این کتاب بدون اجازه کتبی ممنوع است، متخلفان به موجب قانون حمایت از حقوق مولفان، مصنفان و هنرمندان تحت پیگرد قانونی قرار می گیرند.

فهرست مطالب

موضوع.....	صفحه
پیش گفتار.....	۱
درآمد.....	۳
مقدمه.....	۴
فصل اول.....	۷
دوران صدر اسلام.....	۷
نامگذاری: محدوده‌ی زمانی.....	۷
کلیات.....	۸
زندگی اعراب بین دوره جاهلیت و اسلام کنی قبل از دعوت.....	۸
اثر اسلام و (قرآن) در زندگی عرب ها.....	۱۱
اثر اسلام در زندگی دینی اعراب.....	۱۱
اثر اسلام در زندگی سیاسی اعراب.....	۲۱
اثر اسلام در زندگی عقلی اعراب.....	۲۵
اثر متن قرآن در زبان عربی.....	۲۹
یکپارچگی زبان و گسترش اهداف آن.....	۲۹
انتشار و اشاعه زبان (نهضت عربی سازی).....	۳۱
اثر فتوحات در زبان.....	۳۷
فصل دوم.....	۴۱
متن قرآنی.....	۴۱

۴۲	پدیده وحی
۵۷	نام‌های متن قرآنی
۶۲	تقسیم بندی قرآن
۶۵	جمع‌آوری قرآن کریم
۶۹	تفسیر متن قرآنی
۷۰	مکی و مدنی بودن سوره‌ها
۷۵	دانش اسباب نزول
۷۹	حکمت تدریجی در احکام
۸۵	نسخ و منسوخ
۹۰	ابهام و وضوح آیات محکم و متشابه
۱۰۴	عام و خاص
۱۱۳	تناسب بین آیات و سوره‌ها
۱۲۵	فصل سوم
۱۲۵	اعجاز قرآن کریم
۱۴۲	تصویر فنی در قرآن کریم
۱۴۹	داستان در قرآن کریم
۱۴۹	اغراض داستان قرآنی
۱۵۱	ماهیت داستان‌های قرآنی و انواع آن
۱۵۴	عناصر داستان قرآنی
۲۱۴	مفاهیم داستانهای قرآنی و اثرات آن

۲۴۹.....	نمونه ای از داستان حضرت آدم (ع) برای درک هدف داستانهای قرآنی.....
۲۶۶.....	بررسی داستان اصحاب کهف [عناصر نمایشنامه].....
۲۷۶.....	داستان ذو القرنین و حیرت مفسران.....
۲۸۵.....	سورة یوسف.....
۲۹۵.....	فصل چهارم.....
۲۹۵.....	قرآن کریم: نثر در دوره صدر اسلام.....
۲۹۵.....	اسباب رشد و نمو نثر.....
۲۹۸.....	بلاغت پیامبر.....
۳۰۴.....	اثر حدیث در زبان و ادبیات و فرهنگ.....
۳۰۵.....	اثر قرآن کریم در نوشتار صدر اسلام.....
۳۰۹.....	خطابه.....
۳۱۲.....	اشکال خطابه در دوره صدر اسلام.....
۳۱۵.....	نمونه‌هایی برای تجزیه و تحلیل.....
۳۱۵.....	خطبه پیامبر (ص) در حجه الوداع.....
۳۲۵.....	خطبه‌های خلفای راشدین و وصایای آنها.....
۳۲۵.....	مقایسه میان خطبه ابوبکر و معاویه.....
۳۳۳.....	نامه عمر بن خطاب به ابوموسی اشعری.....
۳۳۶.....	بررسی نامه علی بن ابی طالب (ع)، به مالک بن حارث.....
۳۶۱.....	بررسی یک متن.....

۳۶۹	فصل پنجم
۳۶۹	قرآن و شعر
۳۶۹	میان شعر و نشر و مخالفت و موافقت
۳۶۹	رشد و نمو نشر و رکود شعر
۳۷۲	جایگاه شعر در زمان اسلام
۳۷۴	اسباب ضعف و رکود شعر
۳۷۹	جایگزینی قرآن کریم به جای شعر
۳۸۰	نهضت فتوحات
۳۸۴	ارزش فنی شعر فتوح
۳۸۵	بررسی متن شعری یک شاعر مخضرم
۳۸۵	حطینه در مدح بغیض و هجو زبرقان
۳۹۳	شعر کعب بن مالک انصاری
۴۰۷	نقش اطلاع رسانی شعر در دوره‌ی صدر اسلام
۴۰۷	نمونه‌هایی از تحلیل قصیده‌ی حسان بن ثابت در جواب زبرقان بن بدر تمیمی
۴۲۱	شراب و غزل در دوره‌ی صدر اسلام
۴۴۰	نقد و تحلیل
۴۴۴	مروری بر زندگانی مؤلف کتاب القرآن و الشعر
۴۳۶	تعریف نقد و انواع آن
۴۳۸	الف: حدود نقد ادبی
۴۴۱	ب: اهمیت نقد

۴۴۲	ج: انواع نقد
۴۴۳	نقد نظری
۴۴۴	نقد عملی یا تجربی
۴۴۴	نقد سنتی و نقد نو
۴۴۶	نقد هنری
۴۴۷	نقد اسطوره‌ای
۴۴۸	نقد ساختارگرا
۴۴۹	نقد صورت‌گرایانه
۴۵۰	نقد جامعه شناختی
۴۵۱	نقد منفی، سازنده و مخرب
۴۵۳	برخی دیگر از انواع نقدها
۴۵۴	آشنایی با شیوه‌های نقد یک کتاب
۴۵۵	الف: ارزیابی و نقد صوری
۴۵۸	ب: ارزیابی و نقد محتوا
۴۶۱	جایگاه کتاب القرآن و الشعر و هدف آن
۴۶۱	بررسی ساختار شکلی کتاب
۴۶۳	بررسی محتوای کتاب
۴۶۴	الف: درآمد کتاب
۴۶۵	ب: پیش‌گفتار کتاب
۴۶۶	ج: بخش اول کتاب
۴۶۶	د: بخش دوم کتاب
۴۶۷	ه: بخش سوم کتاب

۴۶۹	و: بخش چهارم کتاب
۴۷۰	ز: بخش پنجم کتاب
۴۷۲	ویژگیهای مثبت کتاب
۴۷۲	الف: بهره گیری از روش علمی - پژوهشی هدفمند
۴۷۴	ب: نظم و انسجام مباحث مطابق با شیوه آموزشی - پژوهشی
۴۷۵	ج: رعایت امانت در استفاده از منابع و مراجع
۴۷۵	د: سازگاری محتوای کتاب با فرهنگ اسلامی و پرهیز از جانبداری
۴۷۶	هـ: آوردن شاهد مثال های شعری
۴۷۷	و: استفاده از روایات داستانی و آمیختن نثر و شعر برای جذابیت اثر
۴۷۸	ز: آوردن گزیده اشعار و قصاید
۴۷۸	ح: استفاده از تکنیکهای آموزشی در ارائه مباحث کتاب
۴۷۹	کاستی های کتاب
۴۷۹	الف: نداشتن شرح ابیات
۴۸۰	ب: وجود اعلام بسیار در متن بدون ذکر توضیح در باورقی
۴۸۱	ج: سردرگمی و تشویش ذهنی مخاطب
۴۸۱	پیشنهادهات
۴۸۲	نتیجه گیری
۴۸۴	منابع

مقدمه

بی‌گمان سخن گفتن پیرامون ادبیات صدر اسلام، بدون سخن گفتن از متن قرآنی که اساس زندگی دینی، اجتماعی، سیاسی، عقلی و ادبی اعراب در این عصر و عصرهای پس از آن است، صحیح و معتبر نمی‌باشد.

متن قرآنی طی مراحل نزول و پس از تکمیل آن به صورت یک کتاب (که ۲۳ سال به طول انجامید)، توانست شیوه‌های زندگی مردم سرزمین عرب و هجرت‌گاه‌هایی که پس از فتح به آنجا انتقال یافت را دگرگون سازد. همچنین فرهنگ و دانش آنها را از مرحله شفاهی به مرحله نوشتاری تغییر داد و افراد بی‌سواد را به دوست‌داران کتاب مبدل کرد و افزون بر نقش داشتن در گسترش و توسعه زبان عربی، زبان آنان را متحدالشکل و یکپارچه ساخت.

متن قرآنی به عنوان یک پیام، یک متن با ماهیتی غیر قابل درک است؛ مگرداده‌های واژگانی آن را در چارچوب واقعیتی که در آن تشکیل شده تجزیه و تحلیل کنیم؛ از این رو باید آن را در یک قالب ترکیبی نو و نیز به عنوان متن لغوی و ادبی و نیز مدلی برای نگارش بررسی نمود. با توجه به اینکه دارای انواع مختلفی از آگاهی و شناخت است و دارای ساختار لغوی ویژه‌ای است که نه نثر است و نه شعر؛ بلکه گونه‌ای از نظم در یک ساختار نو و تازه است. (همان‌طور که عبدالقاهر جرجانی اعتقاد دارد).

بررسی متن و اسلوب قرآن از لحاظ زبان‌شناختی نشان دهنده این مطلب است که این متن نوری در درون خود نهفته دارد که در واقع این نور کلید فهم و درک ژرفای آن است در سایه واقعیت‌های تشکیل دهنده متن می‌توان از یک سو علت چیرگی آن بر شعر و نثر را فهمید و از سوی دیگر سبب آمیزش اندیشه‌های اسلامی را در این شکل و چارچوب ادبی دریافت.

همان‌طور که بررسی دیگر متن‌های نثری و شعری، میزان تاثیر متن قرآنی را در تحولات فنون ادبی صدر اسلام آشکار می‌سازد و اینکه چگونه این متن منشا ارزش شد که ادبیات صدر اسلام از آن بهره می‌برده است و چگونه این شکل گفتاری از شکل‌های بیان توانسته است

تمامی تلاش‌های فنی را در یک جا خلاصه کند. به دلخواه خود رویکرد آنها را سمت و سو دهد. ضرورت درک و شناخت متن قرآنی و تفهیم آن سبب شد که نثر کهن عربی به شکل نامه‌ها و خطبه‌ها درآید در حالی که شعر به دلیل آنچه متن قرآنی تحمیل کرد، در سرایشی رکود گام نهاد؛ ولی ابداع و نوآوری متن را در برگرفت. در آن هنگام شعر سیر کلاسیکی خود را در پیش گرفت و در نهایت به رغم تلاش‌های کم و زیاد خود برای زیبا نمایی به واسطه معناها و واژه‌های قرآنی اسلامی محدود گردید و از لحاظ فنی نیز از نثر عقب ماند.

ادبیات از شعر و نثر رویکردی ایدئولوژیکی یافت و به ادبیاتی جهت‌دار و هدفمند تبدیل شد. متن قرآنی جایگاه شعر را به خود اختصاص داد؛ البته قرآن پس از آنکه نقش شعر را خنثی نمود و هویت واقعی آن را سلب کرد و از آن ابزاری رسانه‌ای ساخت و پایگاه هنری آن را تسخیر کرد.